

УДК 339.543

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ СОТ

О. Р. Дідик

студентка 2 курсу, група МЕ-21, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент А. Й. Жемба

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Стаття присвячена дослідженню стану сучасної митної політики України, визначенню організаційних та економічних механізмів застосування митних інструментів регулювання зовнішньої торгівлі в період розвитку інтеграційних процесів.

Ключові слова: митна політика, митний тариф, зовнішньоекономічна діяльність, світове господарство.

Статья посвящена исследованию состояния современной таможенной политики Украины, определению организационных и экономических механизмов применения таможенных инструментов регулирования внешней торговли в период развития интеграционных процессов.

Ключевые слова: таможенная политика, таможенный тариф, внешнеэкономическая деятельность, мировое хозяйство.

The article is devoted to the study of the state of modern customs policy of Ukraine, the definition of organizational and economic mechanisms for the use of customs instruments for regulating foreign trade in the period of development of integration processes.

Keywords: customs policy, customs tariff, foreign economic activity, world economy.

Міжнародна відкритість ринків для більшості країн зі слабкою економікою може означати втрати, а для меншості з розвинутою економікою – вигоди. З метою запобігання негативних наслідків необхідно, щоб у ході лібералізації світової економіки балансувались інтереси всіх країн, насамперед у сфері міжнародної торгівлі. Міжнародна торговельна політика, використовуючи новітні ліберальні і традиційні протекціоністські заходи, виконує регулюючу функцію та перетворюється на ефективний механізм сприяння розвитку не тільки торгово-економічних відносин, а й національних економік загалом. У цьому контексті торговельна політика України, і зокрема митна, у більшості своїх конкретних заходів ще не цілком відповідає викликам торгово-економічної глобалізації, оскільки належним чином не захищає національні економічні інтереси у межах домовленостей Світової організації торгівлі (СОТ).

Методологічні проблеми лібералізації міжнародної торгівлі в їх глобальному контексті розглядали Ф. Бродель, Г. Бродмен, І. Валлерстайн, Д. Діс, І. Дюмулен, В. Іноземцев, Г. Колодко, П. Кругман, Т. Левітт, В. Медведєв, О. Неклесса, Р. Робертсон, С. Хантінгтон, І. Фамінський, М. Чешков та інші зарубіжні науковці, а також українські фахівці В. Андрійчук, О. Білорус, А. Гальчинський, Т. Кальченко, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, О. Мартинюк, Ю. Пахомов, А. Поручник, А. Філіпенко, В. Чужиков, О. Шнирков та інші науковці. Теоретико-методичним проблемам торговельної та митної політики присвячені наукові праці вітчизняних вчених І. Бережнюка, І. Бураковського, О. Гребельника, Л. Гальперіної, О. Довгаль, Т. Ліпіхіної, Т. Мельник, П. Пашка, Д. Приймаченко, С. Терещенка, Т. Циганкової. Незважаючи на значну кількість

наукових публікацій, за сучасних умов вимагає конкретизації категорія «митна політика» у взаємозв'язку з торговельною політикою, також необхідно уточнити низку питань механізму оптимізації митно-тарифних відносин при укладанні торговельних угод.

Метою статті є комплексний аналіз факторів, механізмів і проблем трансформації митної політики в умовах функціонування глобальної торговельної системи й обґрунтування напрямів адаптації митної політики України до умов лібералізації міжнародної торгівлі.

Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності займає важливе місце в державному регулюванні економіки нашої країни. Його мета – ретельно аналізувати зовнішньоекономічну діяльність України і якомога відчутніше сприяти розвитку торговельних відносин з іншими країнами, підтримувати власного товаровиробника та захищати внутрішній товарний ринок.

Митно-тарифне регулювання безпосередньо впливає на показники експорту та імпорту, а також прямо і опосередковано визначає основні економічні параметри національних економік, а саме: динаміку й тенденції зміни обмінних курсів, відсоткових ставок, структуру та значення платіжного балансу тощо. У 2008 р. Україна вступила до Світової організації торгівлі, що вже дало певні позитивні та негативні наслідки як для зовнішньої торгівлі, так і для економіки в цілому. Проблематика реформування митно-тарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності є найбільш актуальним завданням на шляху України до інтеграції у світове господарство.

Основним елементом системи митно-тарифного регулювання є митний тариф, який у вузькому розумінні являє собою систематизований перелік ставок і товарів, що оподатковуються імпортним, експортним та транзитним митом. Складовими цієї системи також є способи нарахування ставок мита і коефіцієнти надбавок, знижок та переліки товарів, заборонених до ввезення, вивезення й транзиту відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності. Митний тариф можна розглядати і як конкретну ставку мита, що застосовується під час увезення певного товару на митну територію країни чи його вивезення. У такому випадку поняття митного тарифу збігається із поняттям мита при переміщенні товарів через митний кордон країни і може визначатись як вид митного платежу, що стягується з товарів та предметів, які переміщуються через митний кордон держави [2].

Мета визначення оптимального митного тарифу – у фіксації ставок, які були б прийнятними для обох сторін і подальші зміни яких у певному проміжку часу стали б не вигідними тій чи іншій країні [1, С. 6]. Даний методичний підхід апробований на механізмі погодження митних ставок у режимі зони вільної торгівлі під час обговорення проекту зони вільної торгівлі «Україна – Туреччина». Оптимальні тарифи у режимі зони вільної торгівлі розташовані в інтервалі між нульовими ставками (кінцевий результат створення повнофункціональної зони вільної торгівлі, зони вільної торгівлі+) і ставками, які діяли до підписання угоди. Вказаний інтервал є предметом торговельних переговорів між сторонами, кожна з яких намагається запропонувати й одержати власний варіант тарифів, який відповідає її економічним інтересам. Але в підсумку сторони доходять до взаємовигідного рівня митного тарифу. Специфіка трансформації митної політики різних рівнів полягає в її лібералізації у формі зменшення рівня митних ставок і впливу нетарифних обмежень через механізм переговорних процесів як сучасний засіб досягнення оптимальних рішень щодо митних відносин між країнами, їхніми регіональними економічними і торговельними угрупованнями.

У широкому розумінні митний тариф – це засіб здійснення зовнішньоторговельної політики держави, а також інструмент регулювання внутрішнього ринку країни у його взаємодії із зовнішніми ринками.

З огляду на сутність та функції мита можна виділити його економічну та торговельно-політичну роль: 1) економічна роль полягає у створенні вартісного бар'єра, який підвищує ціну товару незалежно від застосованого експортного, імпортного чи транзитного мита; збільшенні внутрішньої зайнятості; стимулюванні державою розвитку окремих галузей

економіки чи підприємств; надходженні коштів до державного бюджету країни; захисті від демпінгу; 2) торговельно-політична роль мита полягає у захисті галузі від конкуренції іноземних товарів (це не обов'язково мають бути слабкі в економічному плані галузі та підприємства, частіше найбільшим захистом користуються саме розвинені, монополізовані галузі); необхідності забезпечення обороноздатності країни (військово-політичний аспект); у тому, щоб бути інструментом тиску на конкурентів з метою отримання певних поступок [3].

Знижуючи чи підвищуючи митні тарифи, країна завжди ризикує: у першому випадку – отримати перенасичення внутрішнього ринку імпортованими товарами, що призведе до зменшення національного виробництва таких товарів, а у другому – завести країну у глухий кут міжнародної економічної ізоляції. Тому завжди необхідно проводити виважену митно-тарифну політику і зважати на власні економічні інтереси.

Вплив лібералізації на міжнародну торгівлю неоднозначний: з одного боку, позитивний – відкриття ринків і збільшення частки у світовій торгівлі країн, що розвиваються; посилення конкуренції на світових ринках та якісна зміна структури світової торгівлі; зменшення питомих трансакційних витрат у міжнародній торгівлі завдяки спрощенню митних режимів; поява нових потужних економік (Китай, Бразилія, Індія); з другого – негативний, а саме, посилення регіонального протекціонізму і торгово-економічного регіоналізму; поглиблення рівня торгово-економічного протистояння між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, а також між розвинутими країнами: США і ЄС – Китай, Індія, Бразилія; США – ЄС; посилення конкурентного тиску на внутрішні ринки країн, що розвиваються, тощо.

Таким чином, митно-тарифне регулювання є одним із найпоширеніших й найдієвіших економічних інструментів регулювання зовнішньоекономічних відносин і захисту національної економіки від зовнішнього неконтрольованого впливу. Митний тариф в умовах лібералізації торгівлі та членства України в СОТ не повинен втрачати своїх основних функцій, а навпаки, мусить балансувати національні інтереси з інтересами інших країн – учасниць Організації.

Багатоплановість впливу митного тарифу на розвиток зовнішньоторговельних відносин та економіки країни у цілому вимагає виваженого підходу до встановлення рівнів ставок митного тарифу і врахування при цьому всіх можливих економічних, політичних та соціальних наслідків. Отже, при розробці змін до митного тарифу слід детально аналізувати кон'юнктуру товарного ринку різних галузей економіки України та відповідно до цього будувати систему методів захисту національного виробника.

Перед Україною постало важливе завдання – зробити національну митну політику і митну систему ефективними. Пріоритетні напрями трансформації митної політики України: розвиток міжнародної співпраці; впровадження інформаційних технологій; підвищення ефективності митного контролю; активізація співпраці з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; формування ефективного кадрового складу для участі у міжнародних переговорних процесах, посилення їх аналітичного забезпечення, створення механізму обґрунтування переговорних позицій, активне застосування інформаційних технологій, зокрема, проекту «Електронна митниця»; формування митної логістики; інституціональна модернізація митної системи шляхом закріплення за парламентом функції встановлення граничної ставки мита, а за Кабінетом Міністрів України – оперативного регулювання рівня тарифу; підпорядкування Державної митної служби України Міністерству фінансів.

Список використаних джерел:

1. Гащицький О. А. Механізм визначення оптимального національного митного тарифу в умовах лібералізації міжнародної торгівлі / О. А. Гащицький, В. П. Онищенко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2011. – № 1. – С. 4–9.
2. Мельник Т. М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції : монографія / Т. М. Мельник. – К. : Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2007. – 396 с.
3. Плахотна К. Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі / К. Є. Плахотна // Економічний часопис XXI. – 2012. – № 5-6. – С. 44–45